

Doç. Dr.
Michael Kuyucu
michaalkuyucu@gmail.com

Zap Dünyası

TRT'DE DEĞİŞİM BAŞLIYOR

İbrahim Eren, TRT tarihinin en eğitimli ve medya alanında en deneyimli genel müdürü olarak kurumun başında. Çok sıkıntılı bir dönemde göreve geldi, hem ekonomik anlamda sıkıntılar yaşayan, hem statikleşmiş ve hantallaşmış bir kurum devraldı hem de 24 Haziran gibi Türkiye Cumhuriyeti tarihinin en zor geçen seçimlerini yaşadı. Bu seçimlerde TRT inanılmaz eleştirildi, kurum tarihinde hiç olmadığı kadar sert eleştirilere maruz kaldı. Özellikle Meral Akşener ve Muharrem İnce TRT'yi adeta topa tuttu. Birisi TRT'yi satacağını söyledi, diğeri ise kapatacağını. En son İnce, seçimlerden sonra yaptığı basın toplantısında TRT'yi salondan çıkarttı. Bu ilk değıldi aslında, iki sene önce yapılan Avrupa Futbol Şampiyonasına katılan Türk milli takımının teknik direktörü Fatih Terim de benzer bir tutumda bulunmuş ve basın toplantısında TRT'yi topa tuttuğu yetmiyormuş gibi bir de TRT muhabirlerinin sorularına yanıt vermeyeceğini söylemişti. Sadece bu iki örnek TRT'nin ne kadar ağır bir sorumluluk ve eleştiri yağmurunda olduğunu gösteriyor.

PEKİ AMA NEDEN?

TRT kurumu Türkiye'nin en büyük medya grubu, ayrıca Avrupa Yayın Birliği'nin (EBU) da en büyük kamu yayıncılarının birisi, ama nedense bir türlü kimseye yaranamıyor. Sadece politikacılar veya kamu adına çalışanlar değil, halkta çok eleştiriyor TRT'yi. Bu eleştirilerin başında ülkede yaşanan kutuplaşma var, ikinci sırada ise kurumun hem radyolarında hem de televizyonlarında bir türlü hak ettiği ivmeyi tutturamaması var. Kutuplaşmanın sonucunda TRT'yi eleştirenler bu mecranın hükümetin bir yayın organı haline geldiğini söylüyor ve kurumun eleştiriyor, eleştirirken de hep elektrik faturalarından halkın ödediği TRT payına vurgu yapıyorlar. Şimdi bu iki konuda ciddi bir kompleks var. Bu sadece Türkiye'de uygulanan bir yöntem değil ki, yani sadece Türkiye TRT için elektrik faturalarından ve bandrol ücretlerinden pay almıyor ki? Bu küresel bir sistem ve tüm dünyada uygulanan bir yöntem. Kamu medyasına kaynak yaratılırken medya işletmecileri tarafından ortaya çıkartılan bir yöntem. Bunun tantana yapılması çok anlamsız. Bir diğer anlam veremediğim şey ise TRT'nin çalışanlarını hem iç yapımcılarını hem de dış yapımcılarını seçerken kesinlikle partizan bir tutumda bulunmaması. Gezi olaylarından sonra onlarca müzisyen, tiyatrocü, radyocu, televizyoncu TRT radyo ve televizyonlarında programlar yaptı. Bu programlara kimse bir şey demedi, muhalefetin atıp tutarken buna da dikkat etmesi gerekir.

YAŞLI VE HANTAL BİR KAMU MEDYASI

TRT'yi içeriklerinden dolayı eleştirenlerin haklılık payı yok mu? Evet var. Bu kurum yıllardır bir türlü çağdaş bir medya işletmesine dönüşemedi. İçerikleri çok demode, çalışanların yaş ortalaması çok yüksek, işi bilenlerden çok tanıklı olanların program yaptığını ve maalesef kötü programların yaptığı bir kuruma dönüşüyor diyenlerin az da olsa hakkı var. Ama bunlar büyük sorun değil, asıl sorun kurumun hantal yapısı. Bu hantal yapı da kurumun yaş ortalamasının çok yüksek olmasından kaynaklanıyor. TRT radyolarının dinleyici yaş ortalaması otuzun üstünde, aynı şey televizyonları içinde geçerli. Çok sayıda kanal var. Dünyada ben hiçbir kamu medyasının bu kadar çok sayıda kanala sahip olduğunu görmedim. Belki BBC diyebiliriz ama ben BBC'nin de TRT kadar yaşlı olduğunu düşünmüyorum. Size bir anımı anlatayım, yakın geçmişte İngiltere'nin kamu medyası BBC ve Çin'in kamu medyası CR1'nin üst düzey temsilcileri ile gerçekleştirdiğim bir görüşmede iki kurumun üst düzey yöneticileri de yaşlı ve hantal olmaktan yakınıyordu. Özellikle BBC üst düzey yönetimi on yıllık bir program hazırlayarak BBC'yi gençlere ulaştırmak ve daha dinamik ve güncel bir yapıya dönüştürmek için çalışmalara başladı, Çin, kamu medyasında üç aydır bir dünya kamu medya devi yaratmak için çalışmalarda bulunuyor, onların hedefi çağdaş-yeni teknolojiye adapte edilmiş, dinamik ve en önemlisi gençlere ulaşabilen bir uluslararası kamu medyası yaratmak. İki sene önce aynıysın Yunanistan da yaptı. İçinde bulunduğu ekonomik krizin de etkisi ile kamu medyası ERT'yi kapattı ve yeniden reforme etti. Altı ay kadar devletin kamu medyası olmadı. Yeni yapılanmada hem radyo hem de televizyon kanal sayısını azalttı, teknolojisini güncelledi ve özellikle gençleri hedef kitesine alan bir yapılanmaya gitti.

TRT'DE YENİ DÖNEM

24 Haziran seçimlerinden sonra TRT direkt Cumhurbaşkanı'na bağlandı, bu bence olması gereken bir şeydi, doğru bir hareketti. Kimse kusura bakmasın bu iş bürokrat büyüklerimizle olmaz. TRT'ye toplumu tanıyan, her daim genç ve dinamik olmayı başaran ve yenilikçi bir kontrol mekanizması gerekiyordu. Bunu da Türkiye'de yapsa yapsa bir kişi yapabilirli oda başkanımız Recep Tayyip Erdoğan'dır. Onun için ben TRT'nin direkt Cumhurbaşkanı'na bağlanmasını olumlu karşıladım. Kurumun şu an genel müdürü olan İbrahim Eren, genç - dinamik ve güncel bilen medya eğitimini yurt dışında alan bir yönetici. Daha önce ATV'de büyük işler yaptı, tek başına TRT World'u kurdu. Şimdi de TRT'ye tarihinin en büyük atağını yapmaya hazırlanıyor.

Dışardan edindiğim bilgilere göre TRT kurumunun geliştirilmesi, dinamikleştirilmesi ve en önemlisi iyi ve kaliteli bir medya grubu olması konusunda çok ciddi bir plan hazırlanıyor. Bu planların

İBRAHİM EREN
TRT Genel Müdür Yardımcısı

başında TRT Belgesel adlı televizyon kanalının yeniden yapılandırılması yer alıyor. TRT Belgesel çok atıl kalmıştı, bu kanalın BBC standardında belgeseller yapması gerekirken basit bir uydu kanalı gibi kalmıştı. Şimdi çok ciddi bir yatırımla dünya standardında bir belgesel kanalı olmaya hazırlanıyor TRT Belgesel. Bu mutlaka yapılmalı. Türkiye'yi dünyaya birinin anlatması lazım, bunu da ancak TRT yapabilir. Osmanlı tarihinden tutunda, müzimizden sporumuza kadar anlatacak o kadar çok şeyimiz var ki... TRT Belgesel bunları anlatmalı, hatta bunların İngilizce diline adaptasyonlarını da TRT World kanalı anlatmalı.

TRT'nin ciddi bir sıkıntısı daha var. O da kurumun çok yaşlı personelinin olması ve çok sayıda kanalının olması. Bu kadar radyo kanalına ne gerek var? Bu kadar çok sayıda tematik kanala ne gerek var? İyi işletmeler tamam diyeceğim ama oda yok. Aslında radyo sayılan daha fazlaydı, 2016 yılında Kent Radyoları adında üç radyo vardı. İstanbul Kent Radyo - Ankara Kent Radyo - İzmir Kent Radyo adında üç radyo. Bu radyolar iki sene boyunca muazzam para batırıldı ve hiçbir ses getirmediler. Hani parayı sokağa atsan belki daha hayırlı olurdu desem abartı olmaz, 2018 yılının başında bu üç kanal kapatıldı ve zararın neresinden dönerseniz kardır misali kurumun radyo bölümü bir nefes aldı. Ancak bu kadar yeter mi? Hayır. TRT Radyolarının hala bir yabancı müzik radyosu yok, TRT Radyolarının hala bir CHR müzik radyosu yok. Yok da yok, ama bir sürü radyo var. Nasıl olacak bu iş? Bir yeni yapılanma ile.

Yeni medya dünyayı alıp uçururken, TRT'nin bu alandaki yatırımları, TRT Haber portalı dışında, nerdeyse yok denecek kadar az. Gençleşmek için dijital medyanın önemini anlatmaya gerek yok sanırım. Her sene öğrencilerin derslerinde veya gittiği konferanslarda TRT'yi konuşur, tartışır. Tüm gençlerin ortak kanısı aynı. Onlar Yaşlı - Demode - Sıkıcı gibi sıfatlarla tanımlıyorlar kurumunu.

ÇOK VERİMLİ BİR KHK

İşte bunların farkında olan Cumhurbaşkanlığı makamı bir KHK yayımlayarak TRT'de ciddi bir değişimin yaşanacağını sinyallerini verdi. Kurumun genel müdürü İbrahim Eren de geçtiğimiz günlerde kurum çalışanlarına bir elektronik posta yollayarak TRT'nin yeni vizyonu hakkında bilgiler verdi. 703 sayılı KHK'da TRT kurumunun yeniden yapılandırılması ile ilgili gizli ipuçları var. TRT'de yaşanacak bir değişim ile Kurumun günümüz medya ihtiyaçlarını karşılayacak şartlarda güncellenmesi hedeflenecek. Burada ki uygulamalar içinde en önemlisi personel ile ilgili yapılan düzenleme. TRT'de çok personel var, işletmecilik açısından bakıldığında bu gider - gelir dengesini olumsuz etkiliyor. Bunun farkına varan kurum yönetimi 3 bin kişilik bir istihdam fazlasını tespit etti. Bu insanların haklarına dokunmadan erken emekli olabilecekleri emeklilik hakkı verildi. Emekli olmayanlar ise istihdam eksikliği olan diğer kamu kurumlarına gönderilecek. Böylece işçilerin hiçbir hakkına dokunulmayacak, hatta erken emekli

olmak isteyenlere de bir kıyak geçilecek. Reformasyon çok önemlidir önemli olan bunu kalp kırmadan, hak yemeden yapmaktır ki TRT yönetimi bunu çok iyi bir biçimde organize etmiş.

Yaşanan idari reformasyonunda personel yönetimi maaşlarının da düşürülmesi gündemde, daha doğrusu verimlilik ve görev esasına göre maaş uygulamasına geçmek. Bu da çok önemli bir konu. Özel medyada çalışanlar yaptıkları işlere göre para alırken neden kamu medyasında çalışanlar yapılmadıkları işlerinde parasını alıyor? Hak yenmemeli evet ama hak edilmeyen sözde haklara da dikkat etmek gerekiyor.

Kulislerde konuşulan bir diğer önemli konu da TRT'nin İstanbul'a taşınması. Evet, bu şart artık. Türkiye'de medyanın kalbi İstanbul'da atıyor. Sen bir ligde şampiyonluğa oynayacak takımını da stadını da o sisteme uyarlamalısın. Bunun için TRT'nin yönetimi ve ana merkezinin İstanbul'a taşınması şart.

TRT'NİN ATIL MECRALARI

TRT çok büyüdü. Her büyüyen işletme gibi de hantallaştı. Buna bir de kadro savaşları ve memurların dokunulmazlığı eklenince iş içinden çıkılmaz bir hal aldı. Ben ilk duyduğumda çok şaşırılmışım, piyasada 8 bin kişinin TRT'de çalıştığı söyleniyor. Beni en çok şaşırtan konu ise TRT'de kadroda olanların iş garantilerinin olduğu konusuydu. Yani bir kamu memurunun görevine performans kriterlerine göre ya da yeniden yapılanma stratejilerine göre son veremiyorsunuz. En fazla onu başka bir birime yolluyorsunuz. Bu 8 bin kişi boşa oluşmadı desenize... Kimse kusura bakmasın bu çok ilkel bir yöntem. Liberal ekonomilerde böyle bir şey yoktur. Özel medyada istihdam edilen yöneticiler ve diğer tüm personel tak diye bir anda işlerinden kovulabilirken (ki bunun da şu an civığı çıktı çünkü çok suistimal ediliyor), TRT personelinin "ben nasıl olsa kovulmam arkadaş" psikolojisi ile çalışması 1940'larda kalan bir kamu işletme modeli. Böyle bir psikolojide olsanız siz de gevşemez misiniz? Dürüstçe söyleyin bana. Kim olsa gevşer. Bu gevşeme de kurumun statikleştiren ve bitirir.

Yeni KHK ile birlikte TRT'ye şirket kurma yetkisi de verildi. Kendi içerisinde birimler kurmak ve sıfırdan süreç yürütmek yerine TRT, ihtiyacı olan hizmetler için, alanında uzman yetkin personeli istihdam edilebileceği gibi bu konuyla ilgili şirketler kurabileceği, doğrudan ihtiyaç duyduğu şirketlere ortak olabilecek veya satın alabilecek. Bu da çok önemli bir konu. Yeniden yapılandırırken bir şirketi, o şirketin ihtiyaç doğrultusunda dışardan profesyonel destekler alınması, gerektiğinde yeni iş modellerinin geliştirilmesi çok önemlidir. Bununla beraber TRT özel bir medya kuruluşu gibi davranma hakkını elde ediyor ve kamu medyası olmanın getirdiği bürokratik zorluklardan kurtularak bir girişimci gibi davranma hakkını elde diyor. TRT'nin en büyük eksikliklerinden biri de girişimci ruhunu kaybetmesiydi. Bu kanunla beraber bu ruhu kazanma ihtimali de ortaya çıkacak.

Yeni KHK yedi bölge müdürlüğünü de kapatıyor. TRT'nin Türkiye genelinde ona yakın yedi bölge müdürlüğü var. Bunlardan bazıları Diyarbakır - Antalya - Trabzon - Erzurum vs gibi.. Allah aşkına ne lüzum var bunlara? Üç büyük ilde birer müdürlük yetmez mi? Geleneksel medyanın olduğu dönemlerde yani teknolojinin bir telefonda ya da teleksten ibaret olduğu dönemlerde bu bölge müdürlüklerinin önemi büyüktü, ama şimdi yeni medya ile her şey bir tık kadar yakınlaşmışken bu tarz ofislere hiç gerek yok. Buradaki personele de yazık, verimlilikleri de düşüyor zamanları beklilik yaparak geçiyor.

DÜNYADA HANGİ DEVLETİN MÜZİK KANAL VAR?

Bunu kendime yıllardır soruyorum, araştırdım, ne duydum ne gördüm. Dünyada hiçbir kamu medyasının müzik televizyonu yok. Olabilir mi? Belki komünist rejimlerde olabilir, duymadım varsa da istisnai bir durumdur. Güzel bir şey mi? Tartışılır, ama neden olmasın? Kamu yayıncılığı sorumluluğu içinde bir müzik kanalına sahip olmak teorik olarak güzel bir fikir. Ama ya uygulaması. Böyle bir uygulama görmedim. TRT Müzik kanalından bahsediyorum. TRT Müzik rakipleri PowerTürk - NR1 - Dream ve akla gelebilecek tüm müzik kanallarının çok gerisinde. Hem vizyon olarak hem program yapısı olarak hem de hedef kitle olarak. Kanal kesinlikle gençlere hitap etmiyor, yaş ortalaması çok yüksek, ben kırk diyeyim siz elli deyin. Kanalı ne zaman açsanız dekoru değişen bir stüdyoda sürekli şarkı söyleyen insanları görüyorsunuz. Oysa bu kanal var ya Türkiye için bir nimet ama maalesef atıl bir kanal olarak kendi kafasına göre takılıyor. Çok ama çok ciddi çalışılması gereken bir kanal.

Sıkıntı olan bir diğer kanal da TRT TÜRK. Bu kanal Türk kültürünü dünyaya sunarak bir kültür promosyonu yapmalı, öyle bir yayın yapmalı ki TRT'nin "best of" u olmalı. TRT'nin dünyaya açılan köprüsü olmalı.

TRT'nin en başarılı kanallarından biri TRT SPOR. Ama nedense kanal hak ettiği yerde değil? Neden bilyor musunuz? Çünkü TRT markasının sahip olduğu algı ve statik yapıdan etkileniyor. Burada kurumun unutmaması gereken bir şey daha var, o da: Tanıtım. TRT'nin bütün bu değişikliklerle beraber çok iyi düşünülmüş profesyonel bir marka çalışması yapmalı. Logosundan tutunda sloganlarına ve akınıza gelen tüm görsellerine kadar her şeyi değiştirerek özel medyaya meydan okuyacak bir pazarlama stratejisi geliştirmeli. Öyle bir pazarlama iletişimi geliştirmeli ki KJ'lerini (ekrandaki yazılar, altyazı) bile buna paralel oluşturmalı.

Teknolojik anlamda TRT 4K yayınlarına başladı, şu ana kadar fazla bir varlık göstermese de bu konuda da var. AB ülkeleri radyo yayıncılığında DAB (Digital Audio Broadcasting) yani Karasal Dijital Radyo yayıncılığında çok yol aldılar. Norveç'te geçen yıl FM bantları kapandı radyoculuk DAB ile devam ediyor. TRT, bir ara DAB yayınlarına başladığını duyurdu ama gerisi gelmedi. Burada da AR-GE'nin önemli akla geliyor. TRT'nin Slikon vadisi gibi, Google gibi AR-GE departmanı kurması çok ciddi yenilikçi çalışmalarda bulunması lazım.

Ve... Tabii ki içerik. En önemlisi ve en zoru. TRT "Diriliş" ve "Payitaht" adlı dizilerle bu konuda iyi işler yapabileceğini kanıtladı. Şimdi bunu tüm televizyonlarında, radyolarında ve dijital medyasında yapması lazım. Bunu yaparken TRT'nin son yıllardaki bir takıntısından da vazgeçmesi gerektiğini eklemek istiyorum. TRT bir kamu medyası, özel bir işletme gibi çalışmalı ama asla kamu kurumunu olduğunu ve bu konudaki tarafsızlığını unutmamalı, bunun için müzik şirketleri doğrudan ya da dolaylı bağlantısı olan kişilere, şarkıcılara ve benzeri kişilere program yaptırma huyundan vazgeçmesi lazım. Bunu televizyonda da yapıyor radyoda da. Bu çok yanlış. Hem genç yeteneklerin önünü tıkıyor, hem de medya profesyonellerine haksızlık yapıyor. Bunu özellikle müzik endüstrisi çok konuştuk ve konuşuyor ve kurum bu konuda da çok ağır eleştiriler alıyor. TRT öyle her kapıyı açanın yayın yaptığı bir kurum olmamalı, hem radyolarında hem de televizyonlarında bir kalite standardı oluşturulmalı. Yakın geçmişte özellikle radyolarında her kapıyı açan mikrofonu aldı, bu TRT radyolarına çok şey kaybettirdi. Elbette profesyonellerle, dış yapımcılarla çalışılmalı, ama burada seçim yapılırken çok iyi bir değerlendirme yapılmalı.

Ve tabii ki TRT yine Türk dilini en iyi biçimde kullanan kurum olması emsal olmalı, yönetim ve biçim olarak özel bir medya gibi hareket ederken içerik olarak hem popülist hem de kamu yayıncılığının getirdiği bilinci ile yayın yapmalı.

GÖRDÜĞÜNÜZ GİBİ TRT'DE YAPILACAK ÇOK İŞ VAR

Eminin yazdıklarına okurlarımızda katılmıştır, bunları ben uzun yıllardır yaptığım araştırmalar sonucunda derledim. Şu an 703 nolu KHK ile TRT'nin iyileştirilmesi süreci için düğmeye basıldı. Bu tabii ki öyle pat diye olacak bir şey değil. Zaman ister, bunu uygun hamlelerle yaparsa kurum 2023 yılında dünyanın en büyük ve en etkili kamu medyasılarından biri olmayı başarır. Peki bunu kim yapacak? İşte en zor soru, bunu yaparsa İbrahim Eren yapar. Sakın yanlış anlamayın, babamın oğlu değil, tanımam etmem, bir çay içmişliğim bile yok, ama görünen köy kılavuz istemez. TRT'ye özel medya backroundu olan yöneticiler lazım hem tepede hem de alta. Burada bir sinerji lazım, bu sinerji sağlanırsa ortaya çıkacak ürünün görünen, artık Twitter'da "benim elektrik faturalarımla para alan TRT..." diye iletiler yazamayacak.